

Confessis. § 7. a n. 171. Quibus non obstantibus tenetur etiam in conscientia ad resarciendum damnum alteri parti ex hujusmodi ficta promissione secutum, juxta dicta supra n. 6. ut proin per talem negationem fictæ promissionis solum possit efficere, quod non teneatur talem ducere, minime vero, quod non teneatur recompensare damnum, quod injuste intulit; etsi ab hoc per judicem ex falsa præsumptione absolvetur. Imo si damnum injuste illatum non aliter quam per matrimonium resarcire potest, ad id tenetur.

10. *De obtinente usum corporis cum vel sine promissione matrimonii. Remissive.* — An autem, et quando teneatur quis ducere eam, a qua cum vel sine dolo seu fraude, cum vel sine ficta promissione matrimonii obtinuit usum corporis a puella, dicemus infra § 4. Interea pergemus alia recensere requisita ad valorem sponsaliorum.

11. *Sponsalia debent esse deliberata; et qualiter.* — II. Requiritur, ut promissio fiat libere ac deliberate, seu libero, satisque deliberato consensu, ea saltem deliberatione, quæ requiritur et sufficit ad merendum, et peccandum graviter. Communis arg. cit. c. *Tua nos*, 26; h. t. et c. *Dilectus*, 24, eod. can. *Neque*, cau. 32, q. 7, juncta l. *Fruor*, 8, ff. *de Sponsalib.* Hinc insani, mente capti, furiosi durante insaniam, aut furore, sponsalia contrahere nequeunt per citata jura. Ratio datur cit. c. *Dilectus*, 24, h. t. videlicet, quia « legitimus, id est, satis deliberatus non potest intervenire consensus. » Accedit, quod, cum sponsalia sub mortali obligent, merito etiam tantam exigant libertatem ac deliberationem, quanta requiritur ac sufficit ad peccatum mortale; ut cum aliis bene observat Sanchez, lib. I, disp. 5; Guttier. *de Matrim.* cap. VII, n. 6; Ancharan. in c. *Dudum*, 20, *de Convers. conjug.* n. 10.

12 et 13. *Debent esse libera ab errore et metu injuste incusso.* — Porro debent sponsalia esse libera ab errore circa personam. Omnes. Ratio est, quia alias deest substantialis consensus: cum nullus sit errantis consensus, l. *Non idcirco*, c. *de Jur. et fact. ignorant.* Error tamen circa qualitates, v. g. fortunæ, morum, conditionis, etc. non invalidat sponsalia, etiamsi fuerit antecedens, et dans causam contractui, ita ut sponsalia non fecisset, si qualitatem illam scivisset. Perez, disp. 10, sect. 1. cum communi aliorum contra paucos alios. Ratio est, quia ta-

lia sponsalia nullo jure divino aut humano, civili vel canonico invalida agnoscuntur; nisi hujusmodi qualitates deducantur in conditionem contractus. Nihilominus error circa qualitates præbet causam justam dissolvendi sponsalia, prout amplius dicemus infra § 8. *de Causis dissolvendi sponsalia*, ubi etiam, an et quando peccet sponsus, vel sponsa occultas malas qualitates occultans, vel bonas dolose simulans.

Insuper debent sponsalia esse libera a gravi metu injuste incusso; hic enim facit, quod sint ipso jure nulla; prout amplius probavimus lib. I, tit. XL, n. 45, ubi vide.

14 et 15. *Ad sponsalia requiritur etiam promissio externa et mutua, seu reciproca.* — III. Requiritur ad sponsalium valorem, ut vera promissio, verbis, aut aliis signis externis sufficienter manifestetur, adeo ut promissio interna quantumvis firmiter alicui de nubendo facta non obliget, si mente retineatur. Omnes. Ratio est, quia intentio mente retenta nihil operatur in humanis contractibus, arg. l. *Cum in plures*, 60, § *Locati*, ff. *Locati*. Accedit, quod promissio non acceptata non obliget per vulgaria; promissio autem mente retenta ab altera parte non acceptatur; cum ignoretur: ergo.

IV. Requiritur, ut promissio sit mutua, seu reciproca per utramque partem facta. Layman, lib. V, tract. X, p. I, cap. 1, n. 2; Navarrus, cap. XXII, n. 25; Pirhing, h. t. n. 4; Sanchez, *de Matrim.* l. I, disp. 5, cum communi, arg. cit. l. I, ff. *de Sponsalib.* ubi sponsalia vocantur mentio, et repromissio, id est, reciproca promissio ad præcedentem promissionem facta. Accedit ratio, quia sponsalia sunt contractus onerosus ultro citroque obligationem inducens. Insuper sponsalia sunt matrimonii præambulum, cum, quod per hoc datur, per illa promittitur: ergo sicut in matrimonio est necessaria mutua promissio, ita erit et in sponsalibus. Sufficit tamen repromissio alterius tacita, id est, facta per talia signa, quæ ipsius reciprocam promissionem sufficienter manifestet, etsi claris verbis non exprimitur. Doctores citati, et aperte desumitur ex c. un. *de Desponsat. impub.* in 6. et amplius patebit infra § 3. ubi hujusmodi signa tacita afferemus.

16. Et hoc requisito inferitur cum Laymano, lib. V, tract. X, part. I, cap. 1, n. 2; Navarro, cap. XXII, n. 25; Pirhing, loc. cit. et communi aliorum; quod quando quis,

Titius v. g. animo contrahendi sponsalia, et compartem ad reciprocam tacitam vel expressam promissionem permovendi promittit Titie matrimonium, Titia vero promissionem sollemniter acceptet, nullatenus vero repromittat, nec aliqua obligatio ex parte ullius oriatur, non ex parte promissionem unde acceptantis; quia nihil repromisit; nec ex parte promittentis, utpote qui non censetur se obligasse, nisi secundum naturam hujus contractus; cum « verba contrahentium accipienda sint secundum naturam contractus, » l. *Ex conducto*, § *Papinianus*, ff. *Locati*. natura autem contractus hujus sit de promissione reciproca, juxta dicta: ergo.

17. *Potest tamen promissio non mutua obligare ad nubendum.* — His tamen non obstantibus fatendum, fieri etiam subinde posse graviter obligatoriam promissionem matrimonii ab una parte, sine ulla expressa vel tacita conditione, « si repromittat et altera pars; » ut si dives aliquis fœminæ, in aliquo morbo fideliter servienti, vel pro remuneratione, vel ut eandem ad ulteriorem fidelitatem permoveat, aut in eadem conservet, etc., matrimonium promittat; fœmina vero non renuat, sed promissionem saltem tacite acceptet, juxta 43. reg. jur. in 6: « Qui tacet, consentire videtur, » videlicet in id, quod est in sui favorem, licet non in sui præjudicium. In tali aut simili casu procul dubio promittens obligaretur ducere promissariam, non quidem ex vi verorum sponsalium, utpote quæ ex defectu mutue promissionis non adsunt, sed vigore simplicis promissionis acceptatæ, quæ sicut in alia, ita et in hac materia vim obligandi habet, arg. c. 1 et 3. *de Pact.* et can. *Jurament.* 12. cau. 22. juncta l. *Juris gentium*, § *Ait prætor*, 7. ff. *de Pact.*; Bosco, p. V, sect. 1. concl. 2; Sanch., lib. I, disp. 5, n. 12; Sporer, p. IV, cap. 1, sect. 2, n. 152. cum communi contra Pontium: dummodo pars altera promissionem statim acceptaverit, vel acceptare diu non distulerit, uti bene clausulat cum aliis Sanchez, loc. cit. arg. l. 137. ff. *de Verb. signif.*

18. *Quamvis ex ea non sequatur impedimentum publicæ honestatis.* — Quod si quæras, quid referat, an quis vigore sponsalium, an vero simplicis promissionis obligetur aliquam ducere? Resp. multum referre. Et quidem primo, quod ex sponsalibus oriatur impedimentum publicæ honestatis, c. *Ad*

audientiam, 4. h. t. non item ex simplicis promissione, consequenter, quævis pars obligatione promissionis simplicis sublata aut remissa possit cuivis consanguineo alterius nubere. Secundo, quod si absque sponsalibus ex sola una parte fiat simplex matrimonii promissio, teneatur quidem talis promittens alteri parti promissionem acceptanti nubere, hæc vero e contra non obligetur, uti fusius ostendit Sanchez, l. *de Matrim.* disp. 5.

19. *Sponsalia debent esse inter personas de jure habiles. Quænam hæc? Impedimentum perpetuum respectu matrimonii impediens, est respectu sponsalium dirimens. Promissio, imò juramentum illicitorum, nullam inducit obligationem.* — V. Requiritur sufficiens ætas, et ut contrahantur inter personas habiles. Quænam autem requiratur ætas, dicemus tit. seq. n. 3. et seqq. « quæ vero personæ censentur habiles, » dicitur in decursu hujus tituli. Interea sit regula illa universalis: Quod omnes rationis capaces contrahere possint sponsalia, qui adveniente sufficiente ætate contrahere possunt matrimonium, ex illa regula: « Quando aliquid permittitur, censetur quoque permittum omne, per quod pervenitur ad illud, » arg. l. 1. ff. *de Jurisdic.* Hinc quia impubes ætate adveniente contrahere valent matrimonium, possunt etiam impubes adhuc celebrare sponsalia juxta dicenda tit. seq. Et e contra qui habentes impedimentum, sive dirimens, vel impediens contrahere nequeunt matrimonium, sponsalia etiam racere non possunt. Nam notum est commune illud axioma: « Quod omne impedimentum perpetuum matrimonii etiam impediens tantum, respectu sponsalium sit dirimens, » et faciat, ea neque valide fieri posse, v. g. licet simplex castitatis votum sit tantum impediens matrimonii impedimentum, non item dirimens; cum matrimonium in tali voto contractum teneat, tamen respectu sponsalium sit dirimens, ita ut quantumvis firmam, ac etiam juramento firmatam quis simplici castitatis voto obstrictus faceret, ac reciperet promissionem matrimonii, sponsalia non forent, nec ulla obligatio ex alterutra parte induceretur; quia ad actum ac contractum faciendum illicitum, quali esset matrimonium, dum una contrahentium pars est voto simplici castitatis obstricta, nulla datur, nec dari potest obligatio, c. fin. *de Pact.* ibi: « Pactum turpe vel rei turpis, aut impossi-

bilis de jure vel facto, nullam obligationem inducit. » Etiam si juramento firmetur : c. 1. et *Cum contingat*. 28. de *Jurejur.* ac c. 58. de *Reg. jur.* in 6. ibi : « Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum : » Neque « juramentum est institutum, ut esset vinculum iniquitatis, » c. *Quanto de Jurejur.*

20. *Impedimentum temporaneum non impedit fieri sponsalia.* — Dicitur tamen notanter « impedimentum perpetuum, » quia si impedimentum tantum temporaneum est, seu certo duntaxat tempore duret; uti est ecclesiæ vetitum, vel votum castitatis ad certum tempus, duos v. g. aut tres annos, bene possunt durante tali impedimento fieri sponsalia cum conditione tacita vel expressa, quod elapso impedimenti tempore contrahere matrimonium velint; Valensis, h. t. § 2. n. 1. Ledesma, de *Matrim.* q. 47. a. 15. dub. 2. cum communi arg. 1. *Solet*. 10. ff. de *His, qui notant. infam.* ubi dicitur, quod, « viduam quæ virum luget, intra id tempus sponsam fuisse, non noceat : » licet intra annum luctus alias de jure civili sit impedimentum matrimonii.

21. *De sponsalibus sub conditione, si Papa dispensaverit. Remissive.* — Gravissima hic occurrit controversia, an, et ad quid obligent sponsalia illorum, qui perpetuo laborant impedimento, contracta sub conditione : « Si Papa dispensaverit ; » ad quam controversiam intra dicemus tit. V. de *Conditionibus appositis*. Interea :

22. *Sponsalia clandestina sine presentia parochi et testium valent. Consuetudo est optima legum interpret.* — Quæritur III. An ad valorem sponsalium requiratur presentia parochi, et testium? Ratio dubitandi desumitur ex concilio Tridentino, sess. 24. de *Reformat. matrim.* cap. 1. ubi irritavit matrimonia clandestina; ergo idem videtur dicendum de sponsalibus, arg. 1. *Oratio*. ff. de *Sponsal.* Resp. tamen negative : communis, et hodie certa doctorum, utpote sæpius approbata in sacra congregatione, prout videre est apud Sanchez, de *Matrim.* lib. I. disp. 12. n. 2. et alios. Ratio est, quia dicta constitutio Tridentina est correctoria juris communis antiqui; ergo non est extendenda ultra casum expressum, arg. 1. *Præcipimus*. c. de *Appellat.* Accedit omnium tribunalium ecclesiasticorum praxis, qua videmus, approbari, et pro validis agnoscere sponsalia de futuro clandestine contracta. Praxis autem,

et « consuetudo est optima legum interpret. » c. *Cum dilectus*. 8. de *Consuetud.* et l. 37. ff. de *Legib.*

23. *Ad valorem sponsalium non requiritur consensus aut consilium parentum.* — Quæritur IV. An, et qualiter ad sponsalia requiratur etiam consilium vel consensus parentum, aut eorum, sub quorum cura nuptari existunt? Resp. I. Ad valorem sponsalium nec consilium, nec consensum requiri parentum, aut aliorum, sub quorum cura existunt sponsalia contrahentes. Layman, lib. V, tract. X, p. 1, cap. 1, n. 14, cum communi et hodie certa aliorum, arg. can. *Sufficiat*. 2, cau. 27, q. 2, ibi : « Sufficiat eorum consensus, de quorum conjunctionibus agitur. » Concordat c. *Veniens*. 13, h. t. ac concilium Trident. sess. 24, de *Reform. matrim.* cap. 1. Accedit tribunalium ecclesiasticorum praxis et consuetudo sponsalia in occulto absque ullo consilio vel consensu parentum contracta, pro validis agnoscens.

Nec contrarium evincunt l. *In sponsalibus*. 7, § 1, ff. de *Sponsalib.* ubi dicitur : « In sponsalibus etiam consensus eorum exigendus est, quorum in nuptiis desideratur, » quod idem aliæ leges, et canones dicunt, præsertim can. 13, cau. 32, q. 2, etc. *Aliter*. cau. 30, q. 5. Resp. enim hanc et similes leges, ac etiam canones intelligendos atque interpretandos esse, quod vel de consilio, et non de præcepto loquantur; vel quod ad licita, non item ad valida sponsalia requiratur parentum consensus, aut consilium : vel denique, si loquantur etiam de valore, sint correcti per jura citata n. præced., præsertim concilium Tridentinum : prout patet ex continua Ecclesiæ praxi, ac consuetudine, quæ est « optima legum interpret, » cit. c. *Cum dilectus*, de *Consuetud.*

24. *Ut licite fiant sponsalia, tenetur quis saltem consulere parentes, quamvis sequi non teneatur.* — Resp. II. Ordinarie loquendo, ad sponsalia licite contrahenda requiritur, ut liberi prius desuper saltem consulant parentes, quamvis consilium sequi non semper teneantur. Laym. loc. cit.; Sanchez, lib. IV, de *Matrim.* disp. 23, n. 9 et 10; Menoch. consil. 69, a n. 49, et alii communiter. Prima pars, quod saltem consilium petere teneantur, probatur tum ex juribus n. præced. allegatis; tum ex illa ratione, quod natura dictet, non debere quem negotium summe arduum (quale est matrimonium, utpote a cujus prudenti electione

plerumque et temporalis et æterna pendet felicitas) aggredi absque prævio saltem consilio illius, sub cujus cura est; præsertim cum in hoc cæcæ amor facile graviter decipiat improvidam, atque inexpertam juventutem, quæ hoc ipso sub cura aliorum esse, et ab eis dependere de jure jubetur. Accedit, quod liberi gravem irreverentiam irrogantes parenti, eumque graviter contristantes, graviter peccent contra quartum præceptum Decalogi juxta communem theologorum : atqui desponsantes se insciis ac invitatis parentibus, irreverentiam revera gravem, negativam saltem, eis irrogant, eosque graviter contristant, uti experientia constat, qua videmus, quod parentes propterea contra liberos plerumque gravissime, simul ac justissime indignentur, atque contristentur, ita, ut sæpe non nisi per gravium virorum preces ac persuasiones placentur : ergo.

25. *Extraordinarie tenetur etiam sequi consilium, et subinde non tenetur petere.* — Secundæ partis rationem dat divus Thomas, 2, 2, q. 104, n. 5, in *Corpore*, et alii doctores citati, videlicet, quod in contrahendo matrimonio finaliter quivis sui juris sit ac potestatis, consequenter consilium alterius sequi non teneatur; cum enim per matrimonium perpetuæ quis judicatur servituti, ratio postulat, ut eidem in hoc eligendo finalis libertas relinquatur. Dices : Ergo frustra et inutiliter tenetur quis prius consulere parentem, si ejus consilium sequi non tenetur. Resp. negando illatum : quia multum juvare potest, dum nempe parentes a liberis interrogati et consulti, eisdem fidelissime aperiunt, detegunt, demonstrant, etc. quæ liberi nesciunt, ignorant, vel non prævident; ob quod dein ipsimet libere subinde a proposito desistunt, et utiliora quærent. Confirmatur a simili in his, quæ fiunt a prælatis, utpote qui in pluribus prius tenentur petere consilium capituli, quamvis illud sequi non teneantur, uti patet ex pluribus capitulis tit. de *His, quæ fiunt a prælato sine consensu capituli*.

26. Dicitur autem notanter in conclusione n. 24, posita : « ordinarie loquendo : » quia quando filius videt, quod si patrem consulat, is sponsalia cæteroquin honesta, et matrimonium subsequens, malitiose ob interesse v. g. proprium, aut ex inordinata passione sit impediturus; vel alia gravis causa patrem non consulendi adsit, non peccabit,

si etiam absque petito patris consilio clam sponsalia contrahat, et postea nubat. Sicut e contra, licet consilium, quod petere tenetur, ordinarie sequi non teneatur, tamen extraordinarie contingere possit, quod liberi parentum consilium in hoc etiam sequi debeant; ut si ex matrimonio prudenter timenda forent gravia scandala, graves inimicitiae, grave parentum præjudicium, aut aliud hujusmodi grave malum, quod liberi avertere tenentur. Sed de his, utpote solum conscientiae forum concernentibus, magis vide apud theologos, præsertim Sanchez, de *Matrim.* lib. IV, disp. 23; Layman, ut supra.

§ II.

DE VERBIS, ET VARIIS VERBORUM FORMULIS, QUIBUS CONTRAHI POSSUNT ET SOLENT, CONTRACTAQUE IN FORO EXTERNO PRÆSUMI, AC JUDICARI DEBEANT SPONSALIA.

27. *In foro interno judicium fit, et obligatio nascitur juxta intensionem proferentis verba. Verba intelligenda sunt juxta mentem proferentis.* — Sicut in pluribus aliis, ita et vel maxime in proposito distinguendum est inter forum in et externum. Et quidem loquendo de foro interno, seu conscientia, omnes conveniunt, verba quælibet accipienda, et intelligenda esse juxta mentem ac intensionem proferentis, arg. c. *Intelligentia*. de *Verb. signif.* ubi summarium sic habet : « Verba sunt intelligenda, non secundum quod sonant, sed secundum mentem proferentis. » Quod adeo verum est, ut, si desit intentio, et consensus internus, nulla in foro conscientiae sint sponsalia, qualiacunque dein verba proferantur, uti patet ex dictis. Ut proin in foro interno, ac in confessionali res omni careat difficultate; si enim pœnitens (cui in confessionali credendum) sincere assereret, se per hæc aut illa verba a se prolata nullatenus intendisse promittere alteri matrimonium, aut facere sponsalia; dicere ei potest et debet confessorius; ergo in conscientia eam ducere non teneris, poterisque tuta conscientia etiam jurato dicere, te alteri matrimonium non promississe, etsi verba protuleris secundum communem usum loquendi, vel loci consuetudinem significantia promissionem matrimonii, seu sponsalia. Imo poterit talis tuta conscientia etiam jurato negare, se talia